

libros

La selecció de la semana

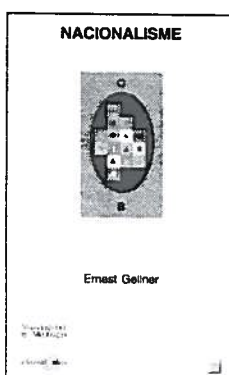
R

Ernest Gellner explica el perquè de l'embranchida del nacionalisme a l'Europa actual

El déu de la modernitat

JULI CAPILLA

Nacionalisme
Ernest Gellner
Afers / Universitat de València
Catarroja, 1998

ERNEST Gellner (1925-1995) ha estat considerat uns dels pensadors en el camp de la història de les idees més lúcids del segle XX. La darrera aportació bibliogràfica de Gellner fou *Nationalism*, la versió catalana del qual ha estat publicada conjuntament per l'editorial Afers i la Universitat de València.

A *Nacionalisme*, Gellner hi explica quins són els orígens i els factors polítics i socials i històrics que han convertit el nacionalisme en un dels moviments de masses amb més tremp a les darreries del segle XX. Gellner parteix de la idea que el nacionalisme té les seues arrels en la modernitat: el nacionalisme naix a Europa com a conseqüència del pas del món agrari a la societat industrial. Gellner afirma que una proporció creixent de la humanitat ha anat a parar al nacionalisme, aproximant-se d'aquesta manera a les tesis de Isaiah Berlin i les de Josep R. Llobera, dues referències canòniques indefugibles pel que fa al tema del nacionalisme.

La teoria de Gellner gairebé no admet objeccions. Hi ha, però, alguns aspectes de la seua tesi contradictoris o clarament conservaduristes. Gellner coneix força bé el desenvolupament històric del nacionalisme a

El nacionalisme valencià s'ha manifestat sempre de manera pacífica i democràtica.

FOTO: EFE/ALBERTO ESTÉVEZ

l'Europa de l'est. Però dona una visió esbiaixada —i, per tant, errònia— del nacionalisme a l'Europa occidental. El conservadurisme de Gellner es palesa en les solucions que proposa per acabar amb el problema del nacionalisme, les quals passen per l'estabilitat política, la continuïtat i el manteniment de l'*statu quo*.

Les tesis de Gellner ens obliguen a considerar que el nacionalisme és, ara per ara, un moviment de masses que atia amb força els ciments de la vella Europa. Un moviment que, tret de l'Islamisme, no té parangó i ha esdevingut el déu de la modernitat, segons l'encertada expressió de Josep R. Llobera. Les causes de la seua embran-

zida cal buscar-les en la crisi de les ideologies polítiques tradicionals. No cal dir que la caiguda del comunisme ha revifat les reivindicacions d'independència i sobirania política dels nacionalistes de l'Europa de l'est i, de retruc, ha arrossegat les consciències fins ara adormides de les nacionalitats occidentals.

Tanmateix, s'hi ha d'afegir que el nacionalisme és, abans de res, la resposta a una agressió externa.

L'Estat espanyol és un cas extremament particular pel que fa al desenvolupament del nacionalisme a Europa. Espanya no ha aconseguit de fagotitzar les seues nacionalitats, però malda

per aguditzar el procés d'assimilació lingüística i cultural encetat fa segles. Aquest és el camí de la intolerància i la desraó. Un camí que converteix Espanya en una entel·lèquia insostenible, en un aprenent maldestre de bruixot que no aconsegueix d'apaivagar la rebel·lia d'uns pobles que podrien haver conviscut pacíficament al si d'una federació de pobles peninsulars. S'hi ha insistit, de manera capciosa i maniquea, a encobrir la veritat de la història. Se n'ha parlat, de manera reiterada i tergiversadora, del «problema català» i del «problema del País Vasco». Quan, potser, l'únic problema real és Espanya. El llibre de Gellner i el desenvolupament del nacionalisme a l'Europa actual demana un canvi en la concepció de l'estat modern que considere el dret a l'autodeterminació l'instrument fonamental de desenvolupament de la democràcia. P

EL NACIONALISME NAIX A EUROPA AMB LA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL

Crònica de la vida diària

J. C.

Diari 1987
Manuel de Pedrolo
Edicions 62
Barcelona, 1999

AMB el *Diari 1987*, Edicions 62 completa la publicació dels diaris que Pedrolo va escriure del 1986 al 1990. Manuel de Pedrolo, un dels escriptors catalans més prolífics del segle, va conrear la novel·la, les col·laboracions periodístiques i el teatre. El *Diari 1987* ens ofereix l'oportunitat d'ensinistrar-nos en un gènere gens habitual entre els nostres escriptors. La raó de l'escassa aflluència i incursió dels escriptors catalans en el gènere diariístic cal buscar-la, potser, en el prejudici extès que existeix una jerarquia entre gèneres majors i gène-

res menors. Però, el ben cert és que no existeixen gèneres menors sinó escriptors menors. És hora, doncs, de dotar el diari de l'estatus que tant es mereix i de reconèixer, com diu Jaume Subirana, que «els memorialistes (com els assagistes, els crítics, els biògrafs, els lletristes, els autors de teatre, els guionistes) també són escriptors».

A *Diari 1987*, Pedrolo hi expressa amb llibertat quin és el seu parer sobre un munt de temes de la vida diària. De vegades amb un to assagístic, d'altres amb ironia i desimboltura, Pedrolo mostra la coherència i irreversibilitat d'un intel·lectual d'esquerres compromés amb la seua llengua i país. P

Els tatuatges
Josep Pujol i Coll
Premi Octubre de Narrativa
3 i 4, València, 1998

ELS premis són l'ham que fan servir els editors per pescar el lector: un reclam que aconsegueix de vendre un nombre gens menyspreable d'exemplars del llibre premiat. Massa sovint, però, la qualitat de l'obra premiada no es correspon amb les expectatives que hi havia dipositat el lector. Als Països Catalans, aquest fenomen comença a ser preocupant. A més, s'hi publica massa i, pitjor encara, els criteris que determinen la publicació de llibres són comercials més que no pas literaris. Aquesta follia mercantilista ha provocat que, sota les etiquetes dels gène-

res tradicionals, hi apareguen obres que no s'ajusten amb rigor al gènere al qual s'adscriuen.

Els tatuatges, de Josep Pujol i Coll, exemplifica la petita crisi d'alguns novel·listes nostrats. Tot i estar ben escrita, aquesta novel·la presenta una gamma de textos narratius que no acaben d'integrar-se amb naturalitat a la trama de la novel·la i que, a més, interrompen el ritme de la narració. L'autor hi inclou fragments de diaris personals, cartes, entrades de diccionari, poemes, comentaris de textos literaris i, fins i tot, la revista de l'institut. Tot plegat, fa pensar en un calaix de sastre on han anat a parar les expectatives frustrades d'una bona novel·la. P

Calaix de sastre

J. C.

● Biblioteca Bernardo Atxaga.

—Bernardo Atxaga (Asteasu, 1951) és un dels escriptors «euskalduns» més interessants ara per ara. Ha conreat diversos gèneres literaris: la novel·la, la literatura infantil i juvenil, la narració breu i la poesia. *Un traductor a París i altres relats* és el primer volum de la col·lecció Biblioteca Bernardo Atxaga, que acaba de llançar al mercat Edicions de la Magrana. Es tracta d'un recull de narracions ben diverses, sobretot pel que fa a la forma. Hi podem trobar una *nouvelle* o novel·la curta, que correspondria a «*Un traductor a París*»; un aplec de contes que poden ser llegits de manera autònoma o considerant-ne tot el conjunt: «*Sis soldats*»; i d'altres narracions que s'encabeixen més clarament dintre la concepció actual de la literatura breu, on podem trobar des de peces de caire tradicional, com ara «*Declaració d'Antoni de Murguía*», fins a una versió del conegut conte de Hemingway «*Turons com elefants blancs*». Temàticament, però, hi predominen el desarrelament i l'angoixa d'uns personatges que fugen d'ells mateixos «amb l'esperança de trobar aquell aferall que necessiten desesperadament els qui caminen pel filferro per no caure al buit».

● Literatura breu i erotisme.

—L'editorial Columna ha publicat *Zel. Dotze contes eròtics*, la rèplica femenina als *Germans Miranda*. D'aquest recull de contes que juguen a l'erotisme i a la pornografia —algú sabria delimitar-hi la frontera?—, en sabem els noms de les autores. No coneixem, però, l'autoria personal de cadascuna de les narracions, la qual cosa esdevé un joc eròtic d'una morbositat irrisorable. Les Germanes Quintana tracten amb naturalitat el tema i ens proposen un *degotall* suggestiu de practiques perverses. Cal destacar-ne el *menage a trois* d'«X, Y, Z», per la trama; «*Xof*», per l'al·legoria; i «*Inconfessable*», pel paral·lelisme amb la gastronomia. Quasi tots els contes, però, presenten defectes des del punt de vista literari i lingüístic. Hi ha errades gramaticals imperdonables. I, literàriament, resulten molt previsibles, es recreen massa en l'anecdota i no acaben d'arrodonir la cosa perquè el desenllaç sol ser forçat i no arriben al *clímax* de l'efecte únic. Caldria esmerçar-hi més recursos literaris, esmerçar-hi defectes i no deixar-s'hi cegar per l'anecdota, en el tractament de l'erotisme, si és que volem fer-ne matèria per a la literatura.

● *Me gusta contar.* — (Taller de Mario Muchnik, 1999) és la selecció dels millors relats d'Antonio Pereira, del qual Manuel Talens ha afirmat que és «el contador de historias más grande que ha dado este país en el último cuarto de siglo». Pereira coneix tots els ingredients de la recepta per a cada conte: una història a contar, no quedar-se en l'anecdota, tenir cura de l'efecte únic (Poe) i tocar ràpidament el tema. La resta és literatura. / J. C. P